

5. Перев'язко Р. Народнопісенні мотиви й образи творчості Романа Купчинського. Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія, 2003. С. 11.

6. Салига Т. Бард української пісні... і не тільки бард... Львів : Муза і меч, 2005. С. 10.

7. Салига Т. Стрілецька Голгофа : Спроба антології. Львів : Каменяр, 1992. 399 с.

8. Сурма : Збірник воєних пісень. Львів : Червона калина, 1992. 154 с.

9. Федорів Р. Чотири поета із коша січових стрільців. Жовтень, 1989. № 5. С. 17.

Крикун Ольга – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – пісенна лірика українських січових стрільців.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Зелененька І.А.

Каріна Васільєва

ПОЕЗІЯ ПЕТРА КАРМАНСЬКОГО У КРИТИЧНИХ ОЦІНКАХ СУЧАСНИКІВ

Петро Карманський – талановитий західноукраїнський лірик початку двадцятого століття. Поет був творцем нового стилю художнього мислення в Україні, найяскравіше схилився до модерністського світобачення. Дослідивши період творчості митця, що припадає на розпал Першої світової війни, ми зможемо найповніше усвідомити

головні ідеї та проблеми, на яких він наголошував. Перехід до нового стилю свідчить про градацію та переосмислення колишніх поглядів, ідеалів та образів. Актуальним є простеження та усвідомлення патріотичних доміант творчості Петра Карманського цього періоду.

Метою нашої наукової розвідки є дослідження лірики талановитого поета, аналіз основних образів, ідей та поривань, що присутні у ній. Простеження художнього зростання Петра Карманського у його новому періоді творчості. Серед **завдань** статті: на основі аналізу творчості Петра Карманського періоду Першої світової війни простежити шукання художнього ідеалу, виокремити основні образні доміанти, символи, ідеї, що присутні у ній.

Стан досліджень: творчість Петра Карманського в контексті діяльності УСС, діяльність УСС досліджували М.Євшан [1], П. Козланюк [4], П. Ляшкевич [5], Л. Рудницький [7], І. Зелененька [2] та ін.

У передмові до збірки віршів Петра Карманського неокласик Максим Рильський наголосив на тому факті, що в одному з листів до видавництва Петро Карманський написав таке: «Яке було життя Галичини, таким було і моє життя: неволя, шукання виходу, помилки, падання, вставання, депресія, песимізм, і знову шукання – шукання сонця...» [5].

Справді, у тематично небагатій поезії раннього Петра Карманського домінують образи-символи самотності та смутку, «який із всезагально-абстрактного, поступово наповнюючись духовно-моральними і соціально-громадянськими мотивами, переходить у «причинний смуток», а далі трансформується в естетичний ідеал – образ болю...» [6, с. 29].

Також візьмімо до уваги те, що саме відзначено у статті «До проблеми образної доміанти смутку в поезії Петра Карманського», його поезія майже повністю просякнена романтичними пориваннями до естетичного ідеалу, вона містить нечіткі символістські прозріння щодо надчуттєвого, неземного начала, а також тонкі поривання до

краси. До прикладу пошук естетичного ідеалу простежується у його вірші «Вітай мені тихе...»: *«Як птах до вирею, душа моя рвалась / До тебе з країни безмірної смуги, / І в хвилях одчаю ло мене сміялась / Твоя безконечна краса не збагнута...»* [7, с. 93].

Із початком нового періоду творчості у Петра Карманського, як і у більшості мистців того часу, виникло відчуття роздвоєння в душі автора, переважно, поміж дитинною естетикою та дорослим відчуттям світової ідеології, що була зумовлена історичною долею бездержавного народу.

Дійсно, тяжкі життєві обставини, продиктовані століттям, змушували «творців слова» висунути на перший план суспільні питання і, водночас, не звертатись до естетичних проблем. Підтвердженням цієї тенденції, що зауважує Петро Ляшкевич, є творчість Петра Карманського періоду так званого міжвоєнного двадцятиліття.

Ми мало знаємо про достеменні обставини життя поета Петра Карманського під час розпаду Першої світової війни. Найповніше ці події відображають такі поетичні збірки: «Al fresco» (1917) та «За честь і волю» (1923). У збірці «Al fresco» (1917) відчувається заява або декларація поета, про те, що з ідеями так званої «молодомузівської» доби творчості покінчено (цитуємо тут для підтвердження поезію «Інтродукція»): *«Гей плаксо, смутку мій, ти паяце банальний! / Зійди вже раз з дощок народного театру! / Відсунься в тінь куліс і розпали там ватру, / Нагрій води, обмий твій нудер аномальний...»* [7, с. 99].

Для цього буремного періоду творчості характерна зміна тематики, але не лише, до того ж помічаємо оновлення характеру творчості. Домінуючими мотивами у віршах стають уже не мотиви самотності, що було б очікувано, а патріотичні та громадянські мотиви, притаманні загалом збірці «Al fresco». Зазначив Леонід Рудницький: *«В ній песимізм Карманського перетворюється на оптимізм та здоровий патріотизм...»* [8, с. 910]. Поет і сам визнавав новаторство збірки, зауважив, що книга лірики –

це «... річ зовсім нова й актуальна, а на переломі, коли доводиться кидати старі шляхи, навіть конечна...» [4, с. 388].

Друга збірка «За честь і волю» є відчутною антитезою до «Al fresco», тут відсутні майже повністю іронії та гротески, натомість з'являється піднесеність, викликана збуренням народу, котрий виступив за своє природне право бути «свобідним» на своїй землі, відстоюючи право будувати власну державу [3]. Піднесено-патріотичні вірші Петра Карманського містять у собі неабияку цінність та надію щодо пробудження народу, це, по суті, початок його боротьби за волю та за незалежність. Прикладом такого твору є «Поклін тобі», у якому влучно лунають рядки:

*Щоби той люд не вмер для всякої надії
Й відчув пекельний біль відвічних ран,
Щоб викував з оков гармати крицеві
І показав, що він не раб, а великан!* [7, с. 74]

Відомий літературознавець міжвоєнного періоду Микола Євшан, досліджуючи доробки «молодомузівців», шукав патріотичні мотиви і у Петра Карманського. Але те, що він знайшов, швидко здалося досліднику, так би мовити, штучним та ледь помітним на фоні розвою модернізму, «...оскільки П. Карманський не умів вдихнути в нього життя, а дав суто голу риторичку...» [1].

З'ясовуючи основні недоліки лірики Петра Карманського, Микола Євшан наголошував: «Головні хиби лірики Карманського мають своє джерело в тому, що забагато в ній міркування, а мало тої вічно свіжої струї, яка чинить кожного лірика новим у кожному творі...» [1]. І далі критик продовжував: «Правдивий лірик не може знати, які почування охоплюють його душу завтра. Як він почуватиме себе серед даних обставин і настроїв, але лице виявить у своїх завтрашніх творах. Він пише про те, що тепер, в даний момент, говорить його душа...» [1].

До того ж, Ляшкевич у ліриці Карманського тих часів помітив «...безпосередні враження національно заангажованого громадянина» [6, с. 7]. Він називає їх так:

«Волелюбні прагнення народу, героїка стрілецьких буднів...» [6, с. 7]. Йдеться про цикл віршів Петра Карманського «Кривавим шляхом» (1914-1915), у якому домінують мотиви розчарування, скептицизму, іронії (усе це знайдемо у збірці «Al fresco», 1917). Також подібне можна ствердити про іншу збірку – «За честь і волю» (1923), у ній панує золотий гомін національної революції, а також трагічне усвідомлення її поразки [6, с. 7], що ріднить її з імпрезою раннього Павла Тичини.

Висновки. Отже, ми можемо стверджувати, що в міжвоєнний період творчість Петра Карманського була вельми цікавою для вітчизняних критиків, для пошановувачів модерністської поезії, якою, без перебільшень, була творчість Петра Карманського.

Література

1. Євшан М. Критика, літературознавство, естетика. Київ, 1998. С. 175–180.
2. Зелененька І. Художній ідеал у розумінні Миколи Євшана. Постать Миколи Євшана в контексті розвитку українського модернізму : Збірник наукових праць. Випуск 6. Ред. колегія : Н. Поляруш, В. Ткаченко, І. Зелененька, В. Круппка. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 204 с.
3. Карманський П. Біографія. Електронний режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=13806>
4. Карманський П. Ой люлі, смутку. Петро Карманський; упоряд. текстів, передм. та прим. Л.Г. Голомб. Ужгород : Поличка «Карпатського краю», 1996. С. 388.
5. Козланюк П. Шлях до сонця. (Карманський П. До сонця. Поезії. Радянський письменник, Київ, 1941). Електронний режим доступу : <https://zbruc.eu/node/49028>

6. Ляшкевич П. Петро Карманський : Нарис життя і творчості. Відп. ред. Г. Чопик. Львів, 1998. С. 7–29.

7. Поети «Молодої Музи»: Зб. упоряд., авт. передм. та наук. апарату М. Ільницький. Київ: Дніпро, 2006. С. 74–99.

8. Рудницький Л. Петро Карманський – поет, політик, патріот. Сучасність. Мюнхен, 1989. №3. С. 910.

Васільєва Каріна – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – естетичні пошуки українських поетів 20-х років ХХ століття.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач, Зелененька І. А.

Анна Тарнавська

ДО ІСТОРІЇ ПОЯВИ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ УСС

Бойову стрілецьку пісню витворило саме складне життя українців. Легіон Українських січових стрільців (аббревіатура, якою надалі будемо послуговуватися – УСС, а також скорочення – «усуси») у складі Австро-угорської армії був саме найпершою солідною українською військовою формацією, свого роду, предтечею майбутньої Української армії. Загони УСС об'єднали багато патріотичної української молоді з різних теренів батьківщини, не лише так званих західняків, були там і юнаки з Поділля.

Довготривала боездатність і незламність ідейна пояснюються в науці тим, що більшість із УСС мала вищу